

ravnal po tukaj označenem svojem vodilu. — Pozitivno delo, to je bilo njegov element. V dno duše so ga pekli domači boji med Slovenci. Mnogo je razmišljal o tem, kako jih preprečiti, upal je dolgo, da bi se to moglo izvršiti, a zadnja leta se je prepričal in to tudi opetovano poudarjal, da imamo posla z nedostojnimi nasprotniki, katerim ni nič za stvar in nič za koristi naroda. Spoznal je, da zmote naših nasprotnikov nimajo korenin v razumu, marveč v strankarskih strasteh, in da zato ž njimi ni mogoč stvaren razgovor. Ko je videl, da v domači hiši gorí, ni mu branila njegova zmernost, da je glasno govoril in odločno nastopal.

Brez pomanjkljivosti in slabosti pokojnik ni bil, to je sam v pismih večkrat po mojem mnenju preveč poudarjal. „Zahtevati smem od prijatelja, da me na vse spomni, da govori z menoj o meni, kakor bi mene ne videl. Vae soli! Gorjé samemu!“ (Pismo dd. 28. aprila 1884.) Življenje Lampetovo se je tako snovalo, da je bil mnogo preveč sam: v mladosti v samem učenju, pozneje v samih študijah. Čutil je sam ta nedostatek, napravil je včasih kak naskok in prišel med prijatelje, a le za hip, ker se mu je preveč škoda zdelo časa. Naravno se mu je razvila iz tega neka enostranost, o kateri mi je večkrat tožil, a se je otresti ni mogel vsled razmer, v katerih je živel. — Glavna njegova hiba pa je bila ta, da je precenjeval svoje šibke telesne moči. Ko sva se l. 1885. sprehajala po vrtu župnišča v Preski, hipoma globoko in težko vzdihne ter mi reče: „Slutim, da bom jaz umrl vsled otrpnenja pljuč. Premalo se gibljam v prostem zraku. Treba bo res bolj paziti na zdravje.“ — Žal, da so taki njegovi sklepi veljali le toliko časa, dokler ni prišel v svojo pisarno, tam pa ga je takoj prevzela strast za delo. In ta strast ga nam je pahnila sedaj v toli prezgodnji grob. To je sam čutil, obžaloval, a premagati se ni mogel. V tem oziru se mi zdi značilno pismo z dné 25. maja 1883, v katerem mi je med drugim pisal: „Nepremagljivo me žene neka moč delati in le delati, in skoro da me bode ona sila gonila do prezgodnjega groba. Ne

morem si pomagati. Vsakdo ima strasti in jaz menda največ. Počivati ne morem, in ako me kdo izvabi v kako zabavo, me peče pozneje, kakor da sem se pregrešil z vsakim pogledom in dihljem.“

To je bila pokojnega Lampeta tragična krivda. In tako se je zgodilo, da je zadnje dneve, boreč se s smrtjo, ko mu roka ni več mogla držati peresa, že začete svoje spise narekoval . . . Toda tudi glas mu je obnemogel, otrpnila so mu pljuča in padel je junak, kakršnih slovenski narod nima na izbero. — Dal Bog, da bi se ta globoka vrzel kmalu zadelala! Ledino je Lampe preoral v skrajno neugodnih razmerah, mirno sme počivati v grobu, ker je dokončal najtežje delo. Seme, vsajeno v trudu in potu, mora roditi stotero sadov!

Kan. *Andrej Kalan*.

III.

Naslednje vrstice pišem po naročilu pokojnega gosp. kanonika. Dolgo je upal, da ozdravi, in kadarkoli mu je le malo odleglo, mislil je zopet na svoja dela in na svoje načrte. Pa ko je prejel sv. poslednje olje, začel je resno misliti na smrt. Bilo je zvečer, in g. kapelan Plečnik, ki mu je bil podelil to zadnje tolažilo, je odšel. Tedaj je zahteval, da ostanem pri njem, in govoril mi je o svojih načrtih ter mi dajal navodila za nadaljevanje njegovih del. Le nekaj odstavkov iz tega njegovega zadnjega daljšega pogovora, ki se mi je neizbrisno skoro doslovno vtisnil v spomin, hočem tu podati.

Ležal je s sklenjenimi rokami in govoril v odmorih. Bil je popolnoma miren, jasnega obličja in svežega, živahnega duha, dasi je le s težavo dihal.

„Vedno sem rad premišljeval, kako materinsko skrbi sveta cerkev za vse duševne potrebe svojih vernikov. Pa glej, ob smrti to najbolj čutim . . . Ali bom umrl? . . . Božja volja naj se zgodi . . .“

In ponavljal je odstavke iz molitev za umirajoče.

„Kako lepo moli cerkev za umirajočega kristijana! ‚Proficiscere anima christiana de hoc mundo! Sedaj pa odpotuj, krščanska

duša, s tega sveta! Popotniki smo, prihajamo in odhajamo... Veliko sem se trudil, veliko sem se motil, a vendar sem vesel in zadovoljen. „Licet enim peccaverit, tamen Patrem et Filium et Spiritum sanctum non negavit, sed credidit et zelum Dei in se habuit, et Deum, qui fecit omnia, fideliter adoravit.“ Da, to lahko rečem: Očeta in Sina in svetega Duha nisem nikdar zatajil, ampak vedno sem delal z namenom, da dam čast Bogu in koristim bližnjemu. Ta zavest mi daje moč in veselje. Ah, kaj bi bil jaz sedaj brez te zavesti! Kaj bi mi koristil ves trud in napor, če bi ga ne bil posvetil službi večne Resnice? ... Bogu sem vedno dajal čast in slavo, to mi je sedaj najslajše tolažilo ...“

„Če mi vest kaj očita“, nadaljeval je po kratkem molku, „očita mi to, da sem mnogo-krat sodil premehko in premilo. Mislil sem si: Rajši bi bil pogubljen zaradi prevelike ljubezni, kakor zaradi prevelike trdosti. To ni bilo vedno pravo.“

„Nikar ne mislite na take stvari sedaj, saj ste delali vedno z najboljšim namenom in nesporazumljenje takoj popravili“, prigo-varjal sem mu.

„Ne, jaz hočem o tem s teboj govoriti. Koliko sem trpel zaradi tega, ker sem preveč zaupal ljudem! Jaz sem z dobrim namenom prizanašal, ker sem hotel z ljubeznijo pridobiti one, ki so se odtujili cerkvi, a kako so me varali! Prosim te, bodi previden in ne daj se nikdar v roke onim ljudem, ki se ne bojé Boga, ampak tako grdo napadajo našo sveto vero ...“

Začel je pripovedovati neke osebnosti. Bilo mi je mučno, ker sem videl, da trpi ob teh spominih.

„Pustite jih, dajali bodo sami odgovor! Saj vi niste krivi tega, kar delajo drugi!“

„Jaz opazujem zadnja leta hud moralen propad našega naroda. Nazadujemo v vsem. Ali bi bilo pred nekaj leti mogoče, da bi ona stranka tako očitno zavrgla vse, kar nam je bilo doslej sveto? In ta surovost v pisanju, ta predrznost! Narod, ki nima v sebi moči, da bi premagal tako zlo, ne more se ohraniti ...“

Pokojnik ni bral prej nikdar „Slovenskega Naroda“. Niti v stanovanje mu ga ni smel nihče prinesiti, in tudi govoriti ni hotel o njem. A zadnji čas se je namenil, da zavrne nekaj zgodovinskih lažij, ki jih je prinesel ta list zoper katoliško cerkev. Zasnoval si je nekaj člankov, in zadnji čas večkrat premišljeval o strašni propalosti, ki jo razširja ta list.

„Zato pa sem vesel“, nadaljeval je, „da se je tako lepo zvršil katoliški shod. Da, to je pot, po kateri moramo kreniti. Za pravico se moramo neustrašeno boriti. Ali smo možje, če se ne upamo jasno in odločno pokazati svojega katoliškega prepričanja? Če hočemo, da nas Bog spozna za svoje, moramo tudi mi njega spoznati brez strahu. Ali vas je bilo mnogo, ali so bili dobri govorniki?“

In moral sem mu praviti, kako sijajno se je vršil ta lepi shod.

Govorjenje ga je utrudilo, in čez nekaj časa je nadaljeval:

„Če umrjem, objavi te moje besede! Jaz hočem, da me po smrti prav sodijo ... Brez dolga hočem iti s sveta, če je tako božja volja. Če sem razžalil katerega od svojih tovarišev kanonikov ali profesorjev, prosim ga odpuščanja. Če sem kakega pisatelja napačno sodil ali mu storil kako krivico, naj mi odpusti. Posebno pa ne pozabi objaviti tega: Če je kdaj prišlo kaj po moji krivdi v list, kar žali vero ali nramnost, sedaj vse preklicujem.“

„Ne skrbite za to, v tem oziru gotovo nimate krivde.“

„Ne, ne, to je važna stvar. V svojih lastnih objavljenih spisih res nisem zapisal nobene besede, katera bi bila zoper nramnost, vsaj vedoma ne — a mogoče je, da sem iz nepazljivosti kdaj dal kaj v tisek, kar se ne strinja z večnimi zakoni. To sedaj preklicujem. Jaz hočem z lahko vestjo stopiti pred Sodnika.“

Obljubil sem mu, da to izpolnim. Bil je truden, in pričakovali smo že smrti, a živel je še devet dni.

Ali ni taka smrt najlepši zvršetek delavnega življenja? Tako umira pravični.

Dr. Evgen Lampe.